Пише: Владимир Кецмановић
среда, 29 мај 2013 13:24

(Глас Српске)

Књижевно дело Светислава Басаре одликује понекад оригинална и понекад срећна комбинација постмодернистичког поетичког обрасца и необузданог, често кафанског хумора. Та два, п ривидно противречна приступа, знају да створе тензију из које настаје нешто што би могло да се назове басаријанском синтезом, илити покушајем реплицирања Кишовом комбиновању патетике и ироније.

За разлику од Киша, који је у својим најбољим делима између патетике и ироније успео да постигне равнотежу, код Басаре је таленат за лакрдију доминантан у односу на све друге таленте, што његовој прози обезбеђује допадљивост и читаност, али читаоца не доводи до катарзе. Елем – ту равнотеже нема. И добрим делом због тога, барем за сада – Басарин опус, иако обимнији, у књижевној хијерархији стоји ниже од Кишовог.

И за Басару и за нашу литературу, па самим тим и за Кишово дело, које представља део живе традиције српске књижевности, било би добро када би аутор у будућности успео да успостави синтезу у којој би лакрдија имала равноправан статус са неким другим садржајем.

Иако би – с обзиром на Басарину старосну и стваралачку зрелост – такав искорак представљао изненађење – историја писане речи нам казује да ствар није немогућа.

И зато му од срца држим палчеве.

Пише: Владимир Кецмановић
среда, 29 мај 2013 13:24

ГДЕ СУ МЛАДИ, ТУ ЈЕ И ШАЛА

Што се Басариног колумнистичког рада тиче, он је – као и колумнистички рад било ког другог писца, под условом да писац нешто вреди, као што писац Басара без даљег вреди – мање значајан.

И не би га у контексту ауторовог књижевног стваралаштва имало смисла ни помињати, када се у њему не би криле могуће опасности по колумнистин литерарни опус.

Басарин пубицистичка активност, посматрана кроз дужи период, указује на хипертрофиран недостатак доследности у ставу и мишљењу – уколико под континуитетом става и мишљења не подразумевамо непоколебљивост у гајењу личних омраза.

Када се та недоследност изражава на хумористички начин – што је најчешћи случај – ствар на једном нивоу пије воду, будући да је читалац, насмејавши се, спреман да аутору и тексту опрости бројне – намерно ћу се изразити високопарно, а у наставку текста ћете видети зашто – “гносеолошке” и “етичке” “мањкавости”.

ДОТИРАНЕ ПРОПОВЕДИ

Када му се, међутим, “омакне”, па пародијски замени проповедничким тоном, Басара се претвара у трећеразредног шатро идеолога, на нивоу приученог портпарола једне у низу безидејних странака или “аналитичара” у портази за спонзорима. Без хумора који би могао да је прошверцује на виши ниво, његова мисао остаје огољена у својој посткомунистичкој дезоријентисаности и провинцијалној опчињености непознатим “великим светом” чије законитости није кадра да похвата.

Када се таква мисао појави као ексцес, готово скривена међу препознатљивим пошалицама, она представља сјајан материјал за полемичко демаскирање. И тај сам материјал, у неким препуцавањима са овим драгим писцем, а интелектуалним дилетантом – са задовољством користио.

Када, међутим, у маниру друштвено свесног општинског активисте срочи цео, и то позамашан текст – као што је случај са фришко склепаним покушајем, објављеним на сајту “Института за савремену политику”, под насловом, који је, најискреније се надам, редакцијски, а који гласи: “Нестабилност психологија” – полемичко демаскирање, баш као и пародирање, испоставља се као сувишно.

И бавим се њиме само да бих напоменуо чега овај писац у литературе треба да се чува.

ЖАН ЖАК, ПОЛ, МУЈО И ФАТА

Позивајући се на Жан Жак Серван Сајбера и Пола Вирилиоа – ваљда како би засенио простоту, а свом ироније и хумора лишеном остварењу дао додатну “стручну” тежину, Басара нам у овом тексту саопштава да је тај “велики свет”, поучен “рђавим искуствима из два разорна светска рата”, одавно одустао од ратова и борбе за територије!?

Кореја, Вијетнам, Авганистан, Ирак, па опет Авганистан, па опет Ирак, па Либија и остале “ситнице”, се, претпостављам, у Басовом виртуелном свету нису догодили.

Јер, каже он, “било добијени било изгубљени, ратови за трговце и произвођаче представљају двоструки губитак – како радне снаге тако и потенцијалних потрошача”.

Пошто су енормне своте које се троше на војну индустрију и профит који она извлачи из ратова који се због њеног развоја добрим делом и изазивају – "пука тлапња"; те како "балканска" опседнутост територијама представља чисту аномалију, будући да је, каже Света, "развој информационих технологија" чак и борбу за сировинске ресурсе учинио ирелевантном – онда је имплицитна теза нашег геостратега да су ратови за либијску и ирачку нафту најобичнија измишљотина – логична да логичнија не може бити.

Они којима то није очигледно, нека се, као Фата када затекне Мују у кревету са комшиницом, запитају – да ли верују својим очима или враголастом супругу – у нашем случају домишљатом Басу, додатно набуђеном ауторитетом двојице француских теоретичара.

СВЕЋА, РОГ, ЦЕЦА И КАРЛЕУША

Ако смо већ одлучили да не верујемо својим очима, онда нема никаквих проблема да се сложимо како би Балканци, "да су били паметни" и да се нису "куробецали", остали у "горњем слоју напредних, другоразредних држава", иако тамо, ако ћемо право, никада нису били.

Истина, цео свет врви од присталица "назадне" идеје како се суштинска идеја глобализације састоји у томе да најразвијенији пију крв мање развијенима од себе – што ће рећи, свима осталима – те да је у таквим условима чак и остајање у "горњем слоју", под условом да си тамо био, као што ниси, а поготово напредовање до "истог" – малчице немогуће.

Али, на те “назадњачке” приче Света и двојица француских ауторитета, које, све ми се чини, у добром делу текста некритички копипејстује – не падају лако.

Не можеш њима продати рог за свећу.

Коначно, зна се ко у савременом свету рог за свећу продаје, а ко га купује!

У остатку текста, који није могао да пођони од Жан Жака и Пола, Басара се углавном бави недуховитим прежвакавањем теза које је понекад знао духовито обрадити, успут изнијећи једно сензационално откриће.

“Унутар максималистичких граница такозване Велике Србије, Срби би”, каже он, “заправо били убедљива мањина!?”

Није јасно шта постмодерни мудрац подразумева под „максималистичким“ српским границама. Но, ако као релевантан извор за њихово утврђивање користи шаљиву паролу „Србија до Токија“ – онда је у праву.

Након свега што су рекли Жан Жак и Пол, након свега што је рекао он, и након свега за шта није најизвесније да ли је рекао Жан Жак, Пол или Света, Бас закључује:

“Рекао бих на крају да се у свим државама насталим из распада Југославије у овом момету – захваљујући пре свега отворености информатичких технологија које онемогућавају самоизолацију – постоји критична маса интелектуалаца спремних да суоче са изазовима све компликованије светске реалности и да у тој реалности пронађу место за себе и– последично – за своје државе. Уколико у томе добију подршку еманципованијих делова локалних политичких елита, велики посао стабилизације психологија – једине суштинске нестабилности овог региона– могао би бити обављен и то за сразмерно кратко време.”

Да ли је овај цита[illegible] или је и њега [illegible] – не знам. Искрено, волео бих да га је негде дрпи[illegible] разлога из ко[illegible], ако недотупавна синтагма и јесте, недотупа[illegible]ени наслов т[illegible]егов[illegible]него га је из компилаторског каламбура изву[illegible]рено место ту[illegible]и в[illegible]ељак из поменутог института.

Али, ако апстрахујемо помпезне и шупље формулације, и тактички занемаримо у овој рубрици већ апострофирану Крочеову тврдњу да иза бесмисленог израза не може да стоји логична мисао, остаје утисак да нам Света нуди светлу слику будућности са националним елитама које нису „пуки идеолошки конструкт“, иако народи, како каже – јесу!?

Да у периоду који Света воли да пљује балканске националне елите, благо речено, нису бриљирале – то је неспорно.

Али – ако је елитизам то што нам нуди Басара, и ако је наводној „саборности“ Цеце, Добрице и Матије, коју пројектује у прошлост, алтернатива „саборност“ на линији Карлеуша – Сретен Угричић – Света, овим текстом јасно пројектована у будућност – тек ћемо да деремо кожу на шиљак.

КОЛЕГИЈАЛНИ САВЕТ

Но, да се вратимо на почетак текста. Мог, а не Басариног.

Не знам шта би могло да представља срећну литерарну противтежу, коју би Света супротставио врцкавостима свог духа, како би постигао богом дану поетску равнотежу.

Сочна игра са сувопарном постмодернистичком поетиком, коју је примењивао, и с којом је истовремено терао комедију – одслужила је своје.

Пада ми на памет да му предложим покушај ослобађања емоција, од којих у прози, углавном, бежи као ђаво од крста.

Пада ми на памет, али то, ипак, не чиним.

Није паметно такве савете давати писцу. Поготово ако је писац старији.

У једно сам, међутим, сигуран. Лишено отклона и заклона који су му нудили упокојени постмодернистички постулати, квазиинтелектуалистичко прокењавање ту алтеранативу да представља не може.

И ако џеп захтева да га примењује на којекаквим мрсним сајтовима, нека га се мане у литератури, ако за Бога зна.